

KONTRIBUTET MUSLIMANE NË QYTETËRIMIN BOTËROR

KONTRIBUTET MUSLIMANE
NË QYTETËRIMIN BOTËROR

M. Basheer Ahmed, Md / Ambassador Syed A. Ahsani / Dilnawaz A. Siddiqui, Phd
Kontributet muslimane në qytetërimin botëror

Titulli origjinal
Muslim Contributions to World Civilization

Copyright © 2005 The International Institute of Islamic Thought
The Association of Muslim Social Scientist, USA

Botimi i parë në gjuhën shqipe. Copyright © 2019 Center for Advanced Studies, Sarajevo

Ky libër është e drejtë e autorit. Në varësi të përjashtimit ligjor dhe në dispozitat e marrëveshjeve përkatëse të licencimit kolektiv, asnjë riprodhim i asnjë pjese nuk mund të bëhet pa lejen me shkrim të botuesve.

BOTUËS: Instituti Shqiptar i Mendimit dhe i Qytetë rimit Islam, www.aiitc.net

PËRKTHIMI: Festime Mehdiu Gashi

RËDAKTOR: Oriola Sula

FAQOSJA DHE DIZAJNI: Suhejb Xhemaili

SHTYPI: Mileniumi i Ri / Tiranë, 2019

CIP Katalogimi në botim BK Tiranë

Kontributet muslimane në qytetërimin botëror / përgat. për bot.
M. Basheer Ahmed, Syed A. Ahsani, Dilnawaz A. Siddiqui ;
përkth. Festime Mehdiu Gashi ; red. Oriola Sula. – Tiranë :
Instituti Shqiptar i Mendimit dhe i Qytetë rimit Islam, 2019
... f. ; ... cm.
Tit. origj.: Muslim contributions to world civilization
ISBN 978-9928-126-24-5

1.Qytetërimi 2.Historia 3.Qytetërimi islam

008 :28

KONTRIBUTET MUSLIMANE NË QYTETËRIMIN BOTËROR

Përgatitën për botim:
M. Basheer Ahmed, Md
Ambassador Syed A. Ahsani
Dilnawaz A. Siddiqui, Phd

Tiranë, 2019

Botimi i këtij libri u mbështet nga Instituti Ndërkombëtar i Mendimit Islam (IIIT) dhe Qendra për Studime të Avancuara (CNS).

Përmbajtja

Hyrje	11
PROLOG.....	21
1 Çfarë ka mësuar perëndimi nga qytetërimi islam	27
2 Tejkalimi i ndarjes fetare-shekullare: Kontributi islam në qytetërim	33
Bashkëveprimi religjion-politikë	36
Shkallët e shekullarizmit	37
Origjina e shekullarizmit	38
Religjioni dhe shteti në shoqërinë muslimane	42
Parimet formative të shtetit medinas	45
Religjioni dhe shteti në shoqërinë historike muslimane	49
Diferencimi i shoqërisë civile dhe shtetit	51
Islami, shoqëria civile dhe shteti	54
3 Paradigma politike e Al-Mawardit: Parimet e sistemit politik islam.....	57
Kushtetuta e Medinës.....	59
Karakteristikat e Kushtetutës së Medinës	59
Tiparet dalluese të teorisë politike islame	60

Përmbajtja

<i>Shura</i> (Këshillimi).....	66
Referendumi / Parlamenti / Vota popullore.....	68
Disa shembuj të Shuras nga Profeti (a.s.).....	69
Drejtësia	71
Drejtësia është parimi themelor i Islamit:.....	71
Liria	73
Barazia	74
Përgjegjësia e udhëheqësit të shtetit	75
Përfundim	76
4 HISTORIA INTELEKTUALE E JURISPRUDENCËS EURO-AMERIKANE DHE ALTERNATIVA ISLAME	81
Abstrakt.....	81
5 ORIGJINA E SHKENCAVE MODERNE NGA LINDJA E MESME	101
Arsyetimi	102
Kintributet në shkencën e përgjithshme	104
Demokratizimi i njohurive	107
Kontributet në Matematikë	110
Kontributet në Kimi	112
Kontributet në Fizikë dhe Astronomi	112
Rënia e shkencave muslimane	115
SHTOJCA 1.....	118
Kontributet në origjinën e shkencës botërore	118
Komentator i Galenit	119
Standardet: peshat.....	122
6 KONTRIBUTET E MJEKËVE MUSLIMANË DHE TË STUDIUESVE TË TJERË: 700 – 1600	125
Hyrje	125
Shkencat mjekësore	135
Kimia	139
Farmakologjia	141
Matematika	142
Astronomia	143
Gjeografia	144
Shkencat politike	145

Sociologjia	146
Filozofia	146
Teknologjia	148
Përfundim	149
7 REALIZIMI I NJË SISTEMI EKONOMIK ISLAM NË NJË EKONOMI MODERNE.....	155
Abstrakt	155
Hyrje	156
Parimi themelor i sistemit islam	157
Rezultatet e zhvillimit ekonomik	161
Sistemi ekonomik islam	163
Varfëria dhe përhapja e pabarazisë në SHBA	170
Zgjidhja islame e varfërisë dhe pabarazisë në Shtetet e Bashkuara.....	175
Përfundim.....	179
8 INSTITUCIONET FINANCIARE ISLAME NË SHTETET E BASHKUARA: QËNDRUESHMËRIA	
DHE PERSPEKTIVAT	181
Abstrakt.....	181
Hyrje	182
Pengesat dhe sfidat	184
Rregulloret financiare	185
Prodhimet financiare.....	187
Standardet e kontabilitetit.....	188
Konkurrenca.....	189
Përkushtimi	190
Gjendja e institucioneve financiare islame ekzistuese	191
Sfidat përpara	192
Përfundim.....	193
9 KU SHKOJMË NGA KËTU? KONTRIBUTI MUSLIMAN NË QYTETËRIM: PARALAJMËRUESI I RILINDJES SË TRETË	195
Misioni	198
EPILOG	203

Instituti Ndërkombëtar i Mendimit Islam (INMI), në bashkëpunim me Shoqatën e Shkencëtarëve Socialë Muslimanë (SHSHSM), ka kënaqësinë e madhe të prezantojë këtë vëllim të vogël, që thekson trashëgiminë intelektuale të Islamit në qytetërimin botëror.

Kontributet e shkëlqyera të Islamit ndaj shkencës, artit dhe kulturës janë një trashëgimi e përjetshme dhe e çmuar, e cila duhet të ruhet historikisht për gjeneratat e ardhshme. Arritjet e mëdha të dijetarëve muslimanë janë rrallë, nëse pranohen, apo fare në arsimin formal dhe sot identiteti, origjina dhe ndikimi i tyre mbeten kryesisht të paqarta. Ky koleksion i punimeve synon t'u japë lexuesve një hyrje të shkurtër të historisë intelektuale të muslimanëve dhe kontributet që dijetarët e shquar muslimanë kanë dhënë në disa fusha specifike të dijes, duke përfshirë shkencat themelore dhe të aplikuara fizike e biologjike, mjekësinë, teoritë dhe praktikat ligjore e politike, koncepte, modele dhe institucione ekonomike e financiare etj. Ky koleksion nuk përfshin kontributet muslimane në disa fusha të tjera, si gjuha dhe letërsia, artet e bukura dhe arkitektura, të cilat kërkojnë një vëllim të veçantë në këtë temë.

Ruajtja e qytetërimit kërkon një mirëkuptim, ndarje dhe njohje më të mirë të trashëgimisë sonë të përbashkët njerëzore. Duke pasur parasysh stereotipizimin negativ të sotëm dhe keqkuptimin e gabuar të Islamit dhe të muslimanëve, publikimi i këtyre dokumenteve mbi “Kontributet muslimane në qytetërimin botëror” është jetësore për të ndihmuar në riparimin e gabimit që

po kryhet dhe rivendosjen e së vërtetës historike që po shtrembërohet .

INMI, i themeluar në vitin 1981, ka shërbyer si një qendër e madhe për të lehtësuar përpjekjet e sinqerta dhe serioze shkencore, të bazuara në vizionin, vlerat dhe parimet islame. Programet e tij të kërkimit, seminarët e konferencat gjatë njëzet e katër viteve të fundit, kanë rezultuar me botimin e më shumë se dyqind e pesëdhjetë titujve, në anglisht dhe arabisht, shumë prej të cilave janë përkthyer në disa gjuhë të tjera.

SHSHSM (SHBA) u themelua në vitin 1972, për të siguruar një forum përmes të cilit mund të promovohen pozitat islame në disiplina të ndryshme akademike. SHSHSM ka mbështetur aktivitetet e saj në besimin se zhvillimi i mendimit islam është jetësor për prosperitetin e botës muslimane dhe për vazhdimësinë e trashëgimisë intelektuale islame. Që nga zhvillimi i saj në SHBA, një numër i shoqatave të tjera të ngjashme janë themeluar në Britani të Madhe, Francë, Gjermani dhe Indi.

Dëshirojmë të shprehim falënderimin tonë për Dr. Dilnawaz A. Siddiqui i cili, gjatë gjithë fazave të prodhimit të librit, bashkëpunoi ngushtë me ne. Ne, gjithashtu, do të donim të falënderonim ekipin redaktues dhe të prodhimit në Zyrën e Londrës, si dhe ata që ishin të përfshirë direkt ose indirekt në përfundimin e këtij libri: Hagga Abugideiri, Linda Barto, Sylvia Hunt, Shiraz Khan, Maryam Mahmood, Sohail Nakhoda dhe Riyad al-Yemany.

Zoti i shpërbleftë ata, autorët dhe redaktorët për të gjitha përpjekjet e tyre!

Qershor, 2005

*Rabi' II 1426
ANAS AL-SHAikh-ALI
Këshilltar Akademik
INMI, Zyra në Londër, MB*

Hyrje

Qëllimi primar i këtij vëllimi është t'u japë lexuesve një hyrje të shkurtër të historisë intelektuale të muslimanëve dhe kontributeve të tyre në qytetërim. Qytetërimi u zhvillua shumë përpara shekullit të nëntëmbëdhjetë dhe, që nga kohëra të lashta, shumë popuj e kanë endur pëlhurën, secili duke dhënë kontributin e vet unik. Ky libër nxjerr në pah kontributet që dijetarët muslimanë kanë dhënë në fushat e ndryshme të përpjekjeve njerëzore, duke përfshirë shkencën, teknologjinë, filozofinë dhe shkencat politike e shoqërore, midis viteve 700 - 1500. Këto shpërthime vazhduan të përbënin një themel të fortë për përparimin në Lindjen e Afërt, Afrikën e Veriut dhe Spanjën, që përfundimisht çuan në Rilindjen Europiane, gjatë mesit të mijëvjeçarit të dytë dhe më gjerë. Ruajtja e qytetërimit kërkon një mirëkuptim, ndarje dhe njohje më të mirë të trashëgimisë sonë të përbashkët njerëzore.

Duke pasur parasysh stereotipizimin negativ të sotëm dhe mungesën e ndërgjegjes së mediave të Islamit dhe muslimanëve, publikimi i temës "Kontributet muslimane në qytetërimin botëror" është jetësore për të ndrequr të keqen që po bëhet dhe rivendosjen e së vërtetës historike që po shtrembërohet. Historia kryesore e Perëndimit, në lidhje me avancimin e dijes, pranon punën e bërë

nga dijetarët grekë e romakë deri në vitin 300 e.s., pastaj në mënyrë të përshtatshme hidhet në vitet 1500 e.s., epokën e Rilindjes Europiane, me shumë pak përmendje të zhvillimeve mahnitëse dhe të gjera sociale, politike e shkencore, të cilat u zhvilluan nga shekulli VIII deri në shekullin e XVI. Morowitz, një historian, e përshkruan këtë fenomen si “Vrima e Zezë e Historisë”. “Përshtypja e dhënë është se Rilindja u krijua si feniks, si nga hiri që digjej për një mijëvjeçar të epokës klasike të Greqisë dhe Romës”.¹ Ky është një mit që jep një pikëpamje jashtëzakonisht të shtrembëruar të historisë. Njohja e duhur e kontributeve të Islamit dhe të muslimanëve në qytetërim ndihmon në kundërshtimin e imazhit të rremë bashkëkohor, gjerësisht të përhapur të muslimanëve në Perëndim, si të dhunshëm, barbarë dhe anti-qytetëruar. Të kuptuarit e kulturës së lartë dhe të shkëlqyeshme të “Epokës së Artë” muslimane është të kuptuarit e pjesës pozitive që muslimanët luajtën dhe, në të vërtetë, vazhdojnë të luajnë në zhvillimin e shoqërisë njerëzore të avancuar.

Gjatë kulmit të periudhës islame, nga 700 në 1500, bota përjetoi një zhvillim të madh në art dhe në shkenca. Si rezultat i shtrirjes së ‘perandorisë islame’ që po zgjerohet shpejt, dijetarët muslimanë trashëguan njohuritë e pothuajse të gjitha qytetërimeve të tjera deri më sot: egjiptian, babilonas, grek, persian dhe indian. Kalifët dhe studiuesit bënë përpjekje masive për të përkthyer këto burime në arabisht. Shumë traktate të rëndësishme shkencore e filozofike u ruajtën nga zhdukja. Jo vetëm që dijetarët muslimanë mësuan dhe ruajnë njohurinë e antikitetit, por, gjithashtu, bënë vërejtjet e tyre kritike dhe kërkimet origjinale, duke shtuar kështu një thesar të gjerë të njohurive të reja shkencore në fushat e filozofisë, astronomisë, historisë, matematikës, kimisë dhe shkencave mjekësore, për të përmendur vetëm disa.

1 H.J. Morowitz, “History’s Black Hole, *Hospital Practice* (May1992), fq. 25-31

Si intelektualë muslimanë, është përgjegjësia jonë të hulumtojmë dhe të publikojmë këtë vepër origjinale dhe të përhapim sa më shumë trashëgiminë e madhe historike të këtyre gjiganteve të kohës së tyre, në mënyrë që bota të mos i harrojë ata, por t'i pranojë dhe nderojë kontributet e tyre në shkencë, njohuri dhe qytetërim. Disa studiues dhe autorë të njohur në këtë fushë kanë kontribuar në këtë projekt, duke analizuar aspekte të ndryshme të kontributeve të dijetarëve muslimanë në qytetërimin njerëzor. Projekti mbulon një gamë të gjerë lëndësh, duke përfshirë kontributet muslimane në sistemin politik, shkencat shoqërore, humane, jurisprudencën, shkencat mjekësore dhe veçanërisht ndikimin e Islamit në Perëndim.

Abdulamid Abu Sulayman thekson në mënyrë elokuate, se Islami dhe Krishterimi, dy nga fetë më të mëdha të trashëgimisë abrahamike, kanë dhënë kontribut të rëndësishëm në qytetërimin njerëzor. Në këtë moment, kur bota jonë është e ngjashme me një fshat global, një kuptim i origjinës së përbashkët të të gjitha bashkësive fetare, sidomos të dy më të mëdhave, është absolutisht i nevojshëm për të rivendosur njerëzimin në shqisat e tij. Një metodë e rëndësishme për arritjen e këtij qëllimi është trajtimi dhe zgjidhja e problemeve të krijuara nga një histori e shtrembëruar dhe e paqëndrueshme. Një masë e harmonisë shumë të nevojshme ndërkulturore mund të arrihet me një kuptim më të mirë të kontributeve që kanë dhënë shumë dijetarë dhe ndjekës të këtyre feve të mëdha gjatë historisë. Njohja e përkushtimit të tyre të sinqertë ndaj vlerave të pastra shpirtërore, morale dhe etike, si dhe një vlerësim i trashëgimisë së tyre, me siguri mund të ndihmojë në arritjen e qëllimit të denjë të paqes dhe drejtësisë globale.

Artikulli i Syed Ahsanit përshkruan sistemin politik islam me një studim të rastit të paradigmes së al-Mawardit. Pas dominimit Perëndimor të vendeve muslimane, mendimtarët islamë kanë reaguar në tri nivele të ndryshme në sistemet krahasuese politike.

Së pari, apologjetët kanë mbrojtur miratimin e modelit perëndimor të demokracisë. Së dyti, tradicionalistët, nga ana tjetër, kanë argumentuar se kjo politikë do të çonte në shekullarizëm, duke kompromentuar kështu vlerat islame. Së fundi, moderatorët kanë theksuar pozicionin e mesit të rrugës, duke përfituar nga të mësuarit perëndimor; si trashëgimi e humbur e Islamit, por, në të njëjtën kohë, duke respektuar themelet e Sheriatit islam.

Këto ndarje nuk janë të reja: ato ekzistonin në periudhën abasidë, kur racionalistët e Mu'tazilitët i dhanë përparësi arsyes. Rritja e filozofisë nën kalifin al-Ma'mun frymëzoi frikën nga dijetarët fetarë, se Zbulesa mund të kërcënohej nga Arsyeya, e cila shkaktoi dy lloj reagimesh: *Ahl al-Hadith* ose Tradicionalistët, të cilët tërësisht e refuzuan arsyen dhe Ash'aritët, të cilët vendosnin kufij për të shpëtuar Zbulesën nga refuzimi. Mawardi, një intelektual musliman, kritikoi praktikën e vendosur që Sheriati (Ligji islam) në vetvete ishte një masë e mjaftueshme për drejtësinë. Kontributi i tij më i madh ishte futja e konceptit të drejtësisë politike në Sheriat.

Dilnawaz A. Siddiqui në kapitullin e tij të titulluar "Origjina e shkencave moderne nga Lindja e Mesme", gjurmon rrënjët e një shpërthimi të dijes që u zhvillua në të gjithë botën muslimane nga epoka e fundit Umayyad, përmes epokës Abbasid dhe deri në shekullin e pesëmbëdhjetë. Ai ia atribuon këtë dukuri të pashembullt urdhrave hyjnorë të përmbajtura në Kuran, se burrat muslimanë dhe gratë muslimane duhet të studiojnë librat, domethënë Kuranin dhe universin, secilin në dritën e tjetrit. Me fjalë të tjera, ishte detyra islame për të rritur vazhdimisht të kuptuarit e të gjithë krijimit të Zotit. Ndërgjegjja akute e detyrës së tyre u lejoi muslimanëve të arrijnë një ekuilibër mes arsyes dhe Zbulesës.

Parimi islam i monogjenezës i frymëzoi ata jo vetëm për të përfituar nga mençuria kolektive e të gjitha kohërave dhe klimës, por edhe për të krijuar një rend shoqëror të karakterizuar me

qasje të hapur në të gjitha nivelet e dijes për gjithë njerëzimin, pavarësisht nga gjinia, raca, etnia, feja, ose origjina kombëtare. Kjo klimë e barazisë sociale krijoi dhe shpërnda një shpirt të vëllazërisë universale, duke çuar në mënyra krijuese dhe inovative të të mësuarit, përfshirë metodën shkencore të vëzhgimit, dhe në evolucionin e disiplinave të ndryshme të dijes. Kapitulli i tij trajton kontributet muslimane në shkencat themelore dhe të aplikuar natyrore e shoqërore, humane, e shkencore, gjithashtu jep në formë tabelare emrat, datat dhe veprat e rëndësishme të dijetarëve më të mëdhenj muslimanë të tetë shekujve të mbuluar.

Në kapitullin 6, "Kontributet e mjekëve muslimanë dhe studiuesve të tjerë në vitet 700 - 1600", M. Basheer Ahmed thekson faktin se studiuesit muslimanë ishin në kulmin e zhvillimit shkencor gjatë asaj periudhe. Si udhëheqës të kësaj dije, ata ushtruan një ndikim të thellë mbi historinë e njerëzimit. Ai thekson se veprat e tyre ishin të cilësisë më të lartë, duke demonstruar shenjat dalluese të shkencës së mirë: eksperimentin, vëzhgimin, racionalitetin, objektivitetin dhe profesionalizmin. Veprat e tyre treguan shkëlqyeshëm mungesën e një konflikti midis besimit dhe shkencës, një ndarje që vazhdoi të shqetësonte botën e krishterë, derisa laicizmi çliroi mendimin e shkencëtarëve të tij nga dogma e Kishës. Trashëgimia shkencore e muslimanëve hodhi themelet për përparimin e shkencës dhe teknologjisë në Europë në mijëvjeçarin e dytë. Europa deri tani kishte vuajtur në atë që tani quhet "Epoka e Errët" dhe nuk është aspak një ekzagjerim për të thënë se ishte takimi i Europës me muslimanët dhe qytetërimin musliman që u bë motori i Rilindjes Europiane.

Veprat e dijetarëve muslimanë u përdorën gjerësisht si tekste në shumë universitete europiane deri në vitet 1600. Tekstet arabe u përkthyen në latinisht dhe në gjuhë të tjera europiane. Universitetet e Irakut, Sirisë, Egjiptit, Spanjës, Iranit, Cordobas, Kajros etj., u bënë qendrat kryesore të mësimdhënies në botë, ku studentët u mbledhën nga e gjithë Europa për të studiuar. Mjekët e famshëm,

si al-Razi (Rhazes) dhe Ibn Sina (Avicenna) kishin punimet e tyre enciklopedike në mjekësi që u mësuan në universitetet europiane deri në shekullin e XVI. Siç shkruan historiani Briffault: “Ajo që ne e quajmë shkencë, u ngrit si rezultat i metodave të reja të eksperimenteve, vëzhgimeve dhe matjeve të cilat u futën në Europë nga muslimanët. Shkenca moderne bazohet në kontributin më monumental të qytetërimit islam.”² Ahmed përshkruan shkurtimisht punën e disa mjekëve në atë epokë.

Louay M. Safi, një intelektual i cili ka pasur mundësinë të përjetonte kulturat muslimane dhe jomuslimane, thekson në Kapitullin 2, “Tejkalimi i ndarjes fetare - shekullare: Kontributi i Islamit në qytetërim”, se e ardhmja e qytetërimit njerëzor është drejtpërdrejt e lidhur me aftësinë tonë për të mësuar nga përvoja historike e civilizimit islam dhe perëndimor. Ai shkruan: “Megjithëse qytetërimi islam dhe ai perëndimor duket të jenë shumë larg nga njëri-tjetri në nivelin e strukturës dhe organizimit, të dy duket se kanë një angazhim të përbashkët ndaj vlerave universale të drejtësisë sociale, barazisë, të mirës së përbashkët, mirëqenies sociale, pjesëmarrjes politike, lirisë fetare dhe një mori parimesh e vlerash të tjera të përbashkëta. Qytetërimi perëndimor ka përsosur elementet strukturore të jetës shoqërore, në mënyrë që të lejojë një integrim më të mirë të vlerave të mësipërme universale në organizimin shoqëror. Megjithatë, sukseset perëndimore u arritën duke kapërcyer dy forca të mëdha historike që janë karakteristike për Perëndimin: feudalizmin dhe fenë e organizuar. Ky fakt ka kontribuar në erozionin e bazës së lartë morale në të cilën është rrënjësuar Rilindja Perëndimore - Religjioni i ndritshëm ... një rend politik me rrënjë në normat islame ndahet me laikun modern dhe urdhëron dëshirën e tij për të çliruar trupin politik

2 Robert Briffault, *The Making of Humanity* (1938); riprodhuar në *Islamic Science in the Medieval Muslim World* (Pakistan: Khawarizmi Science Society website, November 2001).

nga interpretimet e ngushta fetare dhe kulturore. Ndryshe nga rendi shekullar, rendi politik islam, megjithatë, inkurajon nxitjen e vlerave morale në përputhje me skemën e përgjithshme të autonomisë morale.

Në kapitullin 4, "Historia intelektuale e jurisprudencës euro-amerikane dhe alternativa islame", Peter M. Wright krahason dhe dallon sistemet bashkëkohore ligjore që mbizotërojnë në Europë, në Amerikë dhe në ish-kolonitë europiane me parimet e Sheriatit islam. Ai pohon se sistemet ligjore perëndimore kanë "evoluar në kontekste të veçanta historike dhe mjedise kulturore. Megjithatë, ata ndajnë disa supozime të përbashkëta, që rrallë artikulohej ose ekspozohen ndaj shqyrtimit kritik". Kapitulli i Wright mund të jetë një fillim në procesin e artikulimit në një mënyrë bindëse të supozimeve të përbashkëta, prapa strukturave ligjore europiane. Është një "përpyetje për t'i angazhuar ato në mënyrë konstruktive, nëpërmjet një studimi krahasues të një sistemi ligjor rival, siç mund të gjendet në parimet e pranuar të Sheriatit islam".

Në Kapitullin 7, Mohammed Sharif diskuton "Realizimin e një sistemi ekonomik islam në një ekonomi moderne". Ai vë në dukje se sistemi ekonomik modern është bërë kompleks dhe po bëhet gjithnjë e më shumë, në atë masë sa problemet e tij janë pothuajse të padurueshme. Ai thotë se kjo ndodh vetëm sepse mohon një aspekt shumë të rëndësishëm të jetës njerëzore, përkatësisht shpirtin, dhe se kërkon të drejtë të tërë sistemin drejt një konkurrence të ashpër për të fituar sa më shumë pasuri materiale dhe sa më shumë pushtet që të jetë e mundur. Shoqëria moderne laike krijon shumë probleme dhe është absolutisht e paaftë për t'u marrë me to.

E vetmja gjë që mund të bëjë, është të miratojë gjithnjë e më shumë ligje me dënim të rreptë për shkelje, por pa dobi; joshja e posedimit dhe e fuqisë materiale është tepër e madhe për t'i mbajtur kandidatët për suksesin material nga shkelja e ligjeve.

Në të kundërtën, sistemi islam është i thjeshtë dhe i drejtpërdrejtë aq sa duhet për ta kuptuar të gjithë. Për më tepër, udhëzimi i tij shpirtëror është mjaft bindës për ta bërë njerëzimin të veprojë sipas urdhërimeve të Tij hyjnore, të cilat janë përgjithësisht të dobishme. Ai e shtyn shoqërinë drejt krijimit dhe ruajtjes së mjedisit për ngritjen materiale dhe shpirtërore të të gjithë anëtarëve të shoqërisë. Nëse zbatohet sistemi islam, ai mund të eliminojë me sukses problemet e ekonomisë komplekse moderne në mënyra të drejtpërdrejta dhe të thjeshta dhe mund të çojë në zhvillimin ekonomik, në vend të rritjes.

Abdel Hameed M. Bashir vazhdon subjektin e një sistemi ekonomik islam në "Institucionet financiare islame në SHBA: qëndrueshmëria dhe perspektivat". Islami është feja e parë për të futur një sistem kreditimi pa interes. Sistemi financiar islam, bazuar në pjesëmarrjen dhe ndarjen e rrezikut, ofron një mjet të qëndrueshëm për krizën botërore të borxheve. Sipas mënyrave islame të financimit, huadhënësi pritet të ndajë një pjesë të rrezikut në investime. Prandaj financimi islam inkurajon pjesëmarrjen aktive dhe pohon se paratë e huazuara nuk kanë të drejtë për shpërblim. Kështu që sistemi i rrezikut të përbashkët pritet të zvogëlojë mundësinë e krizave financiare dhe të jetë më i drejtë dhe i barabartë. Kështu, muslimanët inkurajohen të respektojnë parimet e Islamit dhe të mos merren me interesin, për shkak të vuajtjes së madhe që i pret ata që praktikojnë kamatën. Për pasojë, është e domosdoshme për muslimanët në Perëndim në përgjithësi dhe në Shtetet e Bashkuara në veçanti, të krijojnë institucione financiare që u japin atyre zgjedhje pa interes.

Faktorë të shumëfishtë ishin përgjegjës për rënien e dukshme të progresit shkencor në botën muslimane. Ata përfshinin pushtimin e huaj të Bagdadit nga mongolët, pushtimin e Sirisë dhe Palestinës nga kryqtarët dhe humbjen e Spanjës muslimane, duke rezultuar në rrëzimin e qendrave të njohura të mësimdhënies dhe kërkimit shkencor në botë. Më

pas, u zhvilluan dy sisteme paralele të edukimit, përkatësisht 1) Sheriati, shkenca e jurisprudencës islame dhe 2) *al-'ulum al-'aqliyyah* - shkencat natyrore dhe teknologjia. Shkollat e reja që u krijuan si rezultat, *medresetë* dekurajuan mësimin e shkencës dhe teknologjisë dhe u përqendruan vetëm në teologjinë dhe në aspektet shpirtërore e rituale të Islamit. Këto ishin arsyt kryesore të shkurajimit të gjeneratës së re muslimane për të fituar njohuri të reja dhe për të kryer kërkime shkencore. Fanatizmi fetar, mendësia e ngushtë dhe mungesa e tolerancës përfundimisht rezultuan në mungesën e theksuar të progresit në këtë fushë.

Shkenca nuk i përket një grupi të caktuar etnik apo fetar. Ky është një proces evolucionar që do të vazhdojë të përparojë duke u ushqyer nga kontributet e racave dhe grupeve të ndryshme. Shpresojmë që ky libër të bëhet një burim frymëzimi për të gjithë muslimanët, veçanërisht të rinjtë, për të bërë vulën e tyre shkencore mbi historinë dhe zhvillimin e qytetërimit njerëzor.

M. Basheer Ahmed

Prolog

HISTORIA e avancimit të njohurive në Europë dhe në Shtetet e Bashkuara e pranon punën e bërë nga dijetarët grekë dhe romakë deri rreth vitit 300 e.s., pastaj merr përsëri shtegun në vitet 1500 - fillimi i Rilindjes. Përmendet shumë pak historia e zhvillimit social, politik apo shkencor gjatë periudhës 300-1500. Morowitz e përshkruan këtë fenomen si “Vrima e Zezë e Historisë”, se Rilindja ngrihej disi si një “feniks” nga “hiri”, i cili po digjej për një mijëvjeçar që nga “epoka klasike e Greqisë dhe e Romës”.³

Në realitet, gjatë kulmit të periudhës islame, prej 700 deri në 1500, bota përjetoi një zhvillim të madh në arte dhe në shkencë. Dijetarët muslimanë mësuan nga veprat akademike të grekëve dhe romakëve dhe i shpëtuan nga zhdukja duke i përkthyer në arabisht. Ata gjithashtu i krijuan dhe përmirësuan ato, në fund i kaluan te brezat e ardhshëm, duke lehtësuar kështu hyrjen e Rilindjes Europiane. Europa ishte në një gjendje të tmerrshme, sepse puna shkencore, mjekësore, akademike dhe studiuuese kishte ndaluar praktikisht për një mijë vjet. Një nga arsyet kryesore për këtë frenim, ishte anti-intelektualizmi i dogmës së Kishës. Pjesa

3 H.J. Morowitz, “History’s Black Hole,” *Hospital Practice* (May 1992), fq. 25-31.

më e madhe e punës së bërë nga dijetarët grekë dhe disa romakë kishin mbetur në gjumë gjatë këtij intervali midis këtyre mbretërive. Djegia e bibliotekës së madhe të Aleksandrisë, në vitin 390 nga të krishterët fundamentalistë rezultoi në humbjen e një sasive të madhe të trashëgimisë klasike.

Studiuesit muslimanë jo vetëm që i dhanë jetë të re këtyre veprave, por gjithashtu bënë vërejtjet e tyre dhe kërkimet origjinale, duke shtuar në këtë trashëgimi një thesar të gjerë të njohurive të reja shkencore në fushat e filozofisë, astronomisë, historisë, matematikës, kimisë dhe shkencave mjekësore. Kontributet e shkencëtarëve muslimanë tregojnë cilësinë më të lartë të zhvillimit shkencor në botën muslimane. Puna e tyre origjinale kërkimore dhe kontributet e shkëlqyera vërtetuan se filozofia, shkencat dhe teologjia mund të harmonizoheshin si një tërësi e unifikuar dhe se Islami nuk u pajtua me ndonjë tradhti midis besimit të vërtetë dhe shkencës së dëshmuar e testuar.

Për të dhënë një pasqyrë të shkurtër: muslimanët arabë transmetuan zeron nga India në botë; Leonardo Da Vinci studioi sistemin numerik arab dhe e paraqiti atë në Europë; algoritmi (algorisma) u shpik nga al-Khwarizmi në shekullin e nëntë; Abu al-Wafa zhvilloi trigonometrinë; Ibn al-Haytham zhvilloi optikën, duke provuar se rrezet kalojnë nga objektet në sy dhe shkroi për iluzione optike, vizionin binokular, vegime, ylberë dhe aureola. Jabbir ibn Hayyan përgatiti acidin sulfurik dhe kimikatet e klasifikuara në shekullin e XVIII. Teknologjia e prodhimit të letrës u soll nga muslimanët në shekullin e XIX dhe u përhap në Lindjen e Mesme dhe Europë, duke çuar në një zgjerim të botimit të librave. Dijetari musliman Ibn Khaldun u mor me themelimin e disiplinës së sociologjisë. Al-Idrisi, i cili jetonte në Sicili, përpiloi një libër mbi historinë mesjetare dhe gjeografinë e Europës, duke prodhuar 70 harta të botës. Al-Bayruni dhe Ibn Batutah ishin udhëtarët dhe historianët e njohur, veprat e tyre akademike ende konsiderohen si kontribute pioniere në histori dhe gjeografi.

Spitalet më të mira islame ishin disa shekuj përpara spitaleve europiane. Në metodat e mësimdhënies, ata ushtruan një ndikim të fortë dhe praktika arabe për të marrë nxënësit në raundet e lagjeve, në spitalet e bashkuara dhe në shkollat mjekësore është rizbuluar shumë herë nga shkollat mjekësore në Salerano te Sir William Osler, në fund të shekullit XIX, në shkollat kanadeze, britanike dhe amerikane. Metodat mësimore arabe kanë mbetur pjesë e sistemit standard të studimeve mjekësore në shkollat mjekësore perëndimore.

Në mjekësi, Ibn al-Nafis al-Qarshi i Damaskut vizatoi dhe sqaroi qarkullimin e gjakut, tre shekuj para se William Harvey të zbulonte të njëjtën gjë; al-Razi diferencoi midis fruthit dhe lisë së vogël; ndërsa al-Tabari tregoi se tuberkulozi ishte një infeksion. Në Spanjë, al-Zahrawi shpiku instrumentet kirurgjikale, hoqi katarakte dhe bëri shumë procedura kirurgjikale. Ibn Zuhr filloi të shëronte plagët me fije mëndafshi.

Në farmakologji mjekët muslimanë dhanë kontributin më të qëndrueshëm. Ata jo vetëm që zbuluan shumë barna bimore, por gjithashtu ndikuan shumë në teknikat e nxjerrjes kimike që ne njohim sot, duke përfshirë filtrimin, distilimin dhe kristalizimin. Në Anglinë e shekullit të XVII, vepra e madhe e sistematizimit të ilaçeve, *The Pharmacopoeia of the London College of Physicians* (1618), u ilustrua me portrete të disa dijetarëve të mëdhenj, ku përfshiheshin Hipokrati, Galeni, Avicena (Ibn Sina) dhe Mesu (Ibn Zakariyyah bin Masawayh).

Mjekët muslimanë morën dhe realizuan detyrën monumentale të prodhimit të teksteve të para mjekësore klasike në një format që do të ishte i njohur edhe sot për studentët e mjekësisë. Këto libra u bazuan si në veprat origjinale greke, ashtu edhe në të dhënat e reja shkencore të mbledhura nga mjekët muslimanë. Akademikët dhe studiuesit më të famshëm që ndihmuan në prodhimin e veprave të tilla, ishin al-Razi (Rhazes, 932), al-Zahrawi (1013) dhe Ibn Sina (1092).

Shkencëtarët dhe dijetarët muslimanë futën njohuri shkencore në Europë, në një kohë kur ajo u mbështoll në atë që njihet si “Epoka e Errët”. Studiuesit muslimanë ishin dritat udhëheqëse të zhvillimit shkencor midis 700 dhe 1500 dhe ushtruan një ndikim të thellë mbi historinë e njerëzimit. Trashëgimia e tyre shkencore hodhi themelet për përparimin e shkencës dhe teknologjisë në Europë, në mijëvjeçarin e dytë. Në të vërtetë, këta studiues luajtën një rol jetësor në evolucionin e qytetërimit njerëzor dhe shërbyen si paralajmërues të vërtetë të Rilindjes Europiane. Veprat e tyre u përdorën si tekste në shumë universitete europiane, deri në 1600. Veprat e dijetarëve muslimanë në arabisht u përkthyen në latinisht dhe në gjuhët e tjera europiane dhe studentët u dyndën nga e gjithë Europa për të studiuar në universitetet e Bagdadit, Spanjës, Sirisë, Kajros dhe Iranit, të cilat u bënë qendrat kryesore të mësimdhënies në botë. Shkrimet e mjekëve të famshëm, si puna enciklopedike e ilaçeve të al-Razit dhe Ibn Sinas, u mësuan në universitetet europiane deri në shekullin e XVI. Më tej, Morowitz thekson se historia, siç mësohet në Shtetet e Bashkuara, paraqitet si një *vrime e zezë kulturore* në Mesjetë. Ky është një mit që jep një pamje shumë të shtrembëruar dhe një pikëpamje historikisht të pasaktë.

George Sarton (1947),⁴ që merrej me dijetarët muslimanë, shkroi se gjatë periudhës 750 deri në 1150 kontributet e dijetarëve muslimanë ishin të pakrahasueshme në madhësinë e tyre dhe përfshinin gjigandë intelektualë të tillë si al-Razi, al-Farabi, Ibn al-Haytham, al-Khawarizmi, Ibn Sina, al-Bayruni dhe Ibn Khaldun.

Briffault shkruan: “Ajo që ne e quajmë shkencë, u ngrit si rezultat i metodave të reja të eksperimenteve, vëzhgimeve dhe matjeve të cilat u futën në Europë nga arabët. Shkenca moderne

4 George Sarton, *Introduction to the History of Science*, vëll. 2 (Baltimore, MD: Carnegie Institute of Washington, William & Wilkins, 1947).

është kontributi më i rëndësishëm i qytetërimit islam, i cili u bë i arritshëm për të gjithë, pa marrë parasysh gjininë, racën, përkatësinë, besimin ose origjinën kombëtare”.⁵

Konferenca e parë rajonale e Shoqatës së Shkencëtarëve Socialë Muslimanë u mbajt në Dallas, Teksas, në qershor të vitit 2001, me temën: “Kontributet muslimane në qytetërimin njerëzor”. Qëllimi i konferencës ishte prezantimi ndaj audiencës muslimane dhe jomuslimane i kontributeve që shkencëtarët dhe dijetarët muslimanë i kanë lënë njeriut. Qytetërimi njerëzor nuk u zhvillua në shekullin e XIX ose në 400 BC, as nuk është ruajtja ekskluzive e një grupi të caktuar njerëzish. Shumë njerëz kanë thurur strukturën e qytetërimit njerëzor që nga kohëra të lashta. Është sikur të ndërtojmë një ndërtesë për të cilën çdo komb dhe grup etnik kanë kontribuar me pjesën e tyre të materialeve dhe të ekspertizës. Kjo konferencë e veçantë theksoi njohuritë shkencore të muslimanëve në Mesjetë, gjë që çoi në Rilindjen përfundimtare të Europës dhe ngritjen e Perëndimit në lartësitë e tij të tanishme. Ruajtja e tij qëndron në një mirëkuptim, ndarje dhe njohje më të mirë të trashëgimisë sonë të përbashkët.

Në këtë konferencë morën pjesë disa folës dhe autorë të njohur në nivel kombëtar për këtë temë. Në këtë libër është paraqitur një përzgjedhje e dokumenteve të prezantuara në konferencë, që mbulojnë një sërë lëndësh, si kontributet islame në shkencat politike, ekonomike, shkencat fizike dhe biologjike, shkencat humane, jurisprudencën, shkencën mjekësore dhe ndikimin e Islamit në mendimin perëndimor në përgjithësi. Gjatë konferencës u mbuluan gjithashtu tema të tjera. Ne shpresojmë që të publikojmë më vonë një korpus punimesh që mbulojnë këto lëmi.

5 Robert Briffault, *The Making of Humanity* (1938); riprodhuar në *Islamic Science in the Medieval Muslim World* (Pakistan: Khawarizmi Science Society website, November 2001).

1

Çfarë ka mësuar Perëndimi nga qytetërimi islam

Abdulhamid Abusulayman

Duke pasur parasysh klimën politike dhe shoqërore moderne në botë, është më e rëndësishme se kurrë më parë të diskutohet mbi kontributet e muslimanëve në qytetërim, me qëllim ndërtime të urave të vlerësimit dhe mirëkuptimit midis popujve të kulturave dhe ideologjive të ndryshme. Një kërkim në kompjuter mbi nevojën për mirëkuptim ndërkulturor jep 306.000 faqe webi që flasin për këtë çështje.⁶

Duke u përhapur në të gjithë botën si komunitete besimi, trashëgimtarët e traditës abrahamike të monoteizmit kanë pasur ndikimin më të madh në historinë e njerëzimit.⁷ Në këtë moment

6 http://www.kisarazu.ed.jp/alt/handbook/cross_culture.htm(Google, 2004).

7 Jerald fq. Abraham Dirks, *The Friend of God* (Beltsville, MD: Amana Publications, 2002), fq. 1.

të historisë, kur e gjithë bota është si një fshat, është e një rëndësie të jashtëzakonshme të punojmë së bashku drejt kuptimit të ndërsjellë të bazave dhe synimeve të përbashkëta dhe përkushtimit të përbashkët ndaj aspekteve shpirtërore e morale të jetës për të rivendosur njerëzimin ndaj shqisave të tij. Qëllimi është të sjellë paqe të qëndrueshme me drejtësi, duke zgjidhur problemet e krijuara nga shtrembërimi i historisë. Nëse ka ndonjë mënyrë për të bërë paqe të vërtetë në këtë botë, njerëzit e trios së besimit abrahamik kanë një rol të veçantë për të luajtur.⁸

Ndërsa Krishterimi dhe Islami kanë qenë pas shumicës së arritjeve njerëzore, është gjithashtu për shkak të shtrembërimit të këtyre dy besimeve që ne kemi hasur dhe jemi ende duke u përballur me problemet e jashtëzakonshme të proporcioneve globale. Krishterimi me mesazhin e tij të paqes dhe tolerancës u shtrembërua aq shumë, sa që justifikonte imperializmin e pamëshirshëm dhe padrejtësitë nëpër kolonitë e tij në Azi, Afrikë dhe Amerikën Latine. Në të vërtetë, ishte një shtrembërim i asaj feje të madhe dhe shpirtit të saj. Ai gjithashtu lindi nacionalizmin, ku qeniet njerëzore theksuan vetëm dallimet që i shërbenin lehtësisht oportunistëve si bazë për urrejtje e luftëra. Propaganda e tij gjithashtu kontribuoi në shtrembërimin e Islamit dhe të muslimanëve. Islami e ngriti qytetërimin njerëzor nga Mesjeta e Errët në lartësitë e reja dhe krijoi një qytetërim të ri, me anë të shkencave të avancuara empirike dhe eksperimentale, si dhe rriti ndërgjegjësimin për nevojën e unitetit njerëzor, bazuar në konceptin e monogjenezës.⁹

Drita shpirtërore e qëndrueshme e Islamit impresionoi jashtëzakonisht njerëzit e besimeve të tjera, në mënyrë që të ndryshonin jo vetëm besimet e tyre fetare, por edhe zakonet e

8 <http://www.ummah.com/forum/archive/index.php/t-4689.html>, 2004.

9 Al-FaruqI, Isma'il R, *al-Tawhid: Its Implications for Thought and Life* (Herndon, VA: The International Institute of Islamic Thought, 1992), fq. 78-79.

tyre, madje edhe gjuhët e tyre. Ishte e pashembullt në historinë njerëzore. Arabia Veriore, Afrika e Veriut dhe Afrika Lindore nuk flisnin arabisht, të cilat më vonë e bënë. Kjo ishte gjurma e këtyre pionierëve në një kohë të errësirës, e cila krijoi themelet e forta të qytetërimit të ri, duke çuar në revolucionin protestant të Europës (Reformat), Rilindjen dhe Iluminizmin. Çrregullimet e qëllimshme të historisë kanë mbuluar kontributet e Islamit dhe muslimanëve në qytetërimin njerëzor.¹⁰ Për fat të keq, vetë muslimanët kanë pak ose aspak ide për dritën e tyre shpirtërore, e cila tani ka humbur famën e saj. Rrjedhimisht, populli musliman po jep pak ose aspak kontribut të rëndësishëm në fushën e shkencës moderne sot.

Për të sjellë paqe të sinqertë në këtë fshat global, ne duhet të ringjallim pastërtinë e pacenuar dhe frymën e barazisë mono-teiste dhe të drejtësisë për të gjithë. Duhet të sigurohemi që këto vlera shpirtërore të kthehen në fuqi për t'i sjellë njerëzit në kuptimet e tyre. Megjithëse Kombet e Bashkuara deklaruan se lufta ishte e paligjshme, kishte më shumë luftëra në botë midis viteve 1950 dhe 2000, sesa kurrë më parë. Pra, nuk janë thjesht fjalët, por edhe fryma që i bashkon njerëzit të vlerësojnë njëri-tjetrin. E gjithë ideja e Islamit, dhe më parë e Krishterimit, është të sjellin njerëzit në këtë mesazh universal shpirtëror, për t'i bërë ata të identifikohen me njëri-tjetrin, si krijime të Zotit të Vetëm (SWT)¹¹ për të shërbyer për kauzën e mirë në këtë botë dhe për të arritur lumturinë e përjetshme në botën e përtejme.¹²

Me ringjalljen e vlerave reale të Krishterimit, Islami e bëri të qartë, se qeniet njerëzore janë krijuar nga një burim i vetëm (shpirti). Dallimet mes popujve dhe krijimi i popujve e fiseve

10 Norman fq. Cantor, *The Encyclopedia of the Middle Ages* (New York: Viking, 1999), fq. 349–350.

11 SWT: *Subhanahu wa Ta'ala*: I lavdëruar dhe i përsosur qoftë ai! Thuhet në të gjitha rastet.

12 Ataulah Siddiqui (ed.), *Ismail Raji al-Faruqi, Islam and Other Faiths* (Leicester, UK: Islamic Foundation, 1998), fq. 28, 146, 153.

nuk duhen lejuar të çojnë në konflikte, ose të kërkojnë superioritet. Njerëzimi duhet të ndërveprojë (fjala kuranore *yata 'arrafa*), sepse, po të jemi të gjithë të njëjtë ose identikë, nuk ka asnjë kuptim ose metodë ndërveprimi. Kur ndryshojmë në një kuptim pozitiv, megjithatë, ne do të bashkëveprojmë për të kontribuar në drejtësinë sociale, ekonomike e politike. Është një ligj i natyrës për pozitive-negativen dhe mashkull-femrën për të bashkëvepruar me përfitim reciprok.

Islami nuk mohon se ka ngjyra të ndryshme ose gjuhë të ndryshme, megjithatë ky nuk është një shkak për përcaktimin e superioritetit ose inferioritetit të individëve dhe grupeve. Kjo do të thotë t'i sjellësh njerëzimit mrekullitë e Zotit në krijim. Pra, ky është një fenomen pozitiv. Sipas Islamit dhe Krishterimit, drejtësia dhe përgjegjësia personale janë qendrore.¹³ Ne duhet gjithmonë të bëjmë drejtësi për të gjithë, madje edhe për armiqët tanë. Ajo që solli Islami, ishte liria fetare. Kurdoherë që ka pasur një luftë për hir të Islamit, ishte vetëm për t'i sjellë njerëzve lirinë e tyre. Kushdo që pajtohet me këtë, ndan qëllimin e paqes. Kushdo që u mohon qenieve njerëzore lirinë e bindjes dhe fesë së vet, nuk duhet të lejohet ta bëjë këtë.

Në këtë fshat global, duhet të kemi filozofinë e paqes dhe lirisë për të identifikuar dhe vlerësuar njëri-tjetrin në praktikë. Liria e vërtetë do të thotë të jesh në gjendje të bësh gjënë e duhur dhe të mos bësh gjënë e gabuar. Liria pa etikë, pa vlera, pa një shkak të denjë, është një mallkim mbi njerëzimin, është shkatërrimi i qytetërimit. Këtu hyn roli i të gjitha bashkësive të besimit të vërtetë: t'i shërbejnë çështjes hyjnore për të lehtësuar jetën dhe për t'i dhënë asaj një kuptim të vërtetë me dashuri, bindje dhe pranim të ndërsjellë.

Shoqata e Shkencëtarëve Socialë Muslimanë (SHSHSM)

13 Walter Benjamin Franklin Isaacson, *An American Life* (New York: Simon & Schuster, 2003), fq. 84.

përfaqëson ajkën e komuniteteve muslimane në Shtetet e Bashkuara. Është hera e parë, besoj, që ka pasur një imigrim të intelektualëve muslimanë në këtë shoqëri të lirë, me ndikim dhe të hapur. Është detyrë e muslimanëve në këtë vend, me burimet e tyre intelektuale e financiare, që të reformojnë kulturën e tyre, duke hequr nga ajo të gjitha gjërat e gabuara që janë zhvilluar brenda komuniteteve muslimane. Ata duhet t'i kthejnë vlerat e vërteta të Islamit dhe ta kthejnë këtë lloj ndjenje morale të drejtësisë dhe përgjegjësisë.¹⁴ Për të kontribuar në këtë vend të tyre dhe popullit të tyre, ata duhet të bashkohen për t'i shërbyer arsyes së mirë, duke balancuar përfitimet shpirtërore dhe materiale për njerëzimin.

Misioni i kësaj bashkësie muslimane është të kapë këtë mundësi të lirisë dhe shkathtësisë, për të prerë lidhjet e shtypjes nga anijet e diktatorit, për të rishikuar fenë e tyre dhe kulturën e tyre, dhe për të rivendosur dritën dhe frymën e vërtetë të çështjes së përbashkët të drejtësisë. Ata gjithashtu duhet të punojnë së bashku me qeniet e tyre njerëzore, për të mirën e Shteteve të Bashkuara dhe të botës. Ky vend mund të shërbejë si një forcë vitale për paqen dhe prosperitetin e të gjithë njerëzimit, ose, me keqpërdorimin e burimeve të tij, mund të bëhet burim shkatërrimi. Fuqia është e madhe, por urgjentisht ka nevojë për vetëkontroll të fortë dhe udhëzime të duhura shpirtërore. Është në dorën e këtyre bashkësive të besimit dhe bashkëpunimit të tyre, që ata të mund ta përmbushin misionin e paqes me drejtësi. Është detyra e tyre dhe një mundësi të cilën ata nuk mund ta përballojnë që ta humbin. Ata duhet të punojnë së bashku për të mirën e njerëzimit, *insha'Allah*.

14 Kuran, 4:58; 7:29.

Kontributet e shkëlqyera të Islamit në shkencë, art dhe kulturë, janë një trashëgimi e përjetshme dhe e çmuar, e cila duhet të ruhet historikisht për gjeneratat e ardhshme. Arritjet e mëdha të dijetarëve muslimanë janë të rralla, nëse njihen në arsimin formal, dhe sot, identiteti, origjina dhe ndikimi i tyre mbeten ende të panjohura.

* * *

Ky koleksion punimesh synon t'u japë lexuesve një hyrje të shkurtër të historisë intelektuale të muslimanëve dhe kontributet që dijetarët e shquar muslimanë kanë dhënë në fusha specifike të dijes, duke përfshirë shkencat themelore dhe të aplikuara fizike dhe biologjike, mjekësinë, teorinë dhe praktikën ligjore e politike, koncepte, modele dhe institucione ekonomike e financiare.

* * *

Ruajtja e qytetërimit kërkon një mirëkuptim, ndarje dhe njohje më të mirë të trashëgimisë sonë të përbashkët njerëzore. Duke pasur parasysh stereotipizimin negativ të sotëm dhe keqkuptimet e Islamit dhe muslimanëve, publikimi i këtyre dokumenteve mbi "Kontributet muslimane në qytetërimin botëror", është jetik për të ndihmuar në riparimin e gabimit që po kryhet dhe rivendosjen e së vërtetës historike, e cila po shtrembërohet.

ISBN 978-9928-126-24-5

